

Interná smernica č. 014/2022

POSTUPY PRI PREVENCII SOCIÁLNO-PATOLOGICKÝCH JAVOV V ŠKOLSKOM PROSTREDÍ

Vypracoval: Mgr. Miroslava Šulíková školský poradca	Schválil: Ing. Renáta Galanová riaditeľka ZŠ s MŠ
Dňa: 2.10.2022	Dňa: 11.10.2022
Podpis:	Podpis:
Platnosť od	1.11.2022
Číslo dokumentu	014/2022
Edícia	6

V súlade so Smernicou č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach vydáva riaditeľka školy smernicu Postupy pri prevencii sociálno-patologických javov v školskom prostredí.

Článok 1

Prevencia

1.1 Prevencia

1. Škola je dominantným výchovným a socializačným činiteľom a zohráva nezastupiteľnú úlohu aj pri prevencii sociálno- patologických javov. Prevencia je súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu vrátane pozitívneho vplyvu osobnosti pedagogických zamestnancov v rámci každodenného vyučovania, obsahového zamerania, didaktiky predmetov a prierezových tém (osobný a sociálny rozvoj, mediálna výchova, multikultúrna výchova, ochrana života a zdravia, výchova a vzdelávanie k ľudským právam, výchova k občianstvu, boj proti extrémizmu, výchova k manželstvu a rodičovstvu). Neoddeliteľnou formou prevencie je organizovanie najrôznejších typov súťažní, kultúrnych a športových podujatí, prednášok a diskusií organizovaných školou alebo organizovaných v spolupráci s inými relevantnými subjektmi a odbornými poradenskými zariadeniami.
2. Škola informuje zákonných zástupcov o realizácii preventívnych aktivít prostredníctvom edupage, triednych učiteľov a webového sídla školy.
3. Pri príprave a stratégii prevencie škola dbá na systematickosť, pozitívnu klímu školy a podporu prosociálneho správania žiakov. Súčasťou systematickej prevencie sú aj výchovné opatrenia, ktoré stanovuje školský poriadok.
4. V rámci legislatívnych zmien (novela zákona č.245/2008) pedagogickí pracovníci školy poskytujú žiakom podporu v oblasti výchovného poradenstva v prvej a druhej úrovni a to predovšetkým v nasledujúcimi činnosťami: pedagogickou diagnostikou, pedagogickou intervenciou, rozvojom inkluzívneho vzdelávania. Školský poradca navyše poskytuje podporu v oblasti výchovného a kariérového poradenstva a v oblasti prevencie sociálno-patologických javov. Školský špeciálny pedagóg v spolupráci s pedagogickými pracovníkmi rozvíja podporu prostredníctvom orientačnej diagnostiky, intervencie, popr. krízovej intervencie a poradenstva.

Článok 2

Postup pri prevencii šikanovania žiakov

2.1 Charakteristika šikanovania

1. Šikanovaním rozumieme akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorého zámerom je ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastrašovanie. Ide o úmyselný spravidla opakovaný útok voči takému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť. Šikanovanie sa prejavuje v rôznych podobách, ktoré môžu mať následky na psychickom a fyzickom zdraví.
2. V rámci účinnej prevencie šikanovania je dôležité:
 - zabezpečiť spoluprácu rodičov, žiakov a zamestnancov školy,
 - dôsledne vykonávať dozor zo strany pedagogických zamestnancov počas prestávok a v „kritických zónach“ školy,
 - zabezpečiť informovanosť všetkých zainteresovaných (pedagogických zamestnancov, rodičov, žiakov) o postupe pri odhalení agresívneho správania sa žiakov,
 - spolupracovať s odborníkmi z Centra poradenstva a prevencie (CPP), Polície SR alebo z ďalších odborných pracovísk,
 - zabezpečiť vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie šikanovania a agresívneho správania.

2.2 Podstatné znaky šikanovania

- a) úmysel ublížiť druhému fyzicky alebo psychicky,
- b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
- c) prevaha agresora alebo skupiny agresorov nad obeťou.

2.3 Podoby šikanovania a jej prejavy v školskom prostredí

Priama podoba:

- fyzická agresia: strkanie, facky, kopance, bitie, navádzanie iných na bitku, vyhrážanie sa nožom, palicou, škrtenie, ťahanie za vlasy, pichanie kružidlom či ceruzkou atď.

- slovná agresia: nadávky, urážlivé prezývky, posmievanie, vyhrážanie, výsmech, nevhodné vtipkovanie a zosmiešňovanie obete,
- iná agresia: poškodzovanie alebo skrývanie vecí obete, trhanie, ničenie pomôcok či oblečenia, tvrdé príkazy agresora vykonať určitú vec proti vôli obete, odcudzenie vecí atď.
- psychické manipulovanie a týranie: zadávanie nezmyselných príkazov, zastrašovanie, vydieranie, nútenie k posluhovaniu a k noseniu rôznych vecí – desiata, cigarety, peniaze, šminky...
- iné formy: *zneužitie osobných údajov, fotografií, šírením nepravdivých informácií alebo kyberšikanovanie* (zneužitie informačno-komunikačných technológií: telefónu, tabletu, internetu a sociálnych sietí na úmyselné ohrozenie, ublíženie alebo zastrašovanie).

Nepriama podoba:

- prehliadanie, ignorovanie obete, zámerné vyčleňovanie z kolektívu alebo nedobrovoľné vystavovanie agresívnym situáciám.

Prejavy šikanovania:

- zhoršenie vzťahov v triednom kolektíve,
- vtieravé správanie agresora,
- utiahnuté správanie obete,
- obeť čaká na odchod spolužiakov zo školy,
- obeť sa zdržiava počas prestávok v blízkosti učiteľa,
- zhoršenie správania obete,
- zvýšená chorobnosť obete,
- obeť máva „náhodné“ zranenia,
- obeť máva často poškodené veci v osobnom vlastníctve a školské pomôcky.

Kyberšikanovanie: je priama forma šikanovania, pri ktorej ide o zneužitie informačno-komunikačných technológií (najmä telefónu, tabletu, internetu a sociálnych sietí) na úmyselné ohrozenie, ublíženie alebo zastrašovanie, pričom sa často vyskytuje v spojení s inými formami šikanovania.

Prejavy kyberšikanovania:

- sociálna prevaha alebo psychická prevaha agresora, nie je nutná fyzická prevaha,

- agresor vystupuje často anonymne,
- útok nevyžaduje fyzický kontakt agresora a obeť,
- agresor spravidla nevidí priamu emocionálnu reakciu obeť na útok s ohľadom na anonymitu a odstup, ktoré informačno-komunikačné technológie umožňujú,
- útoky sa šíria prostredníctvom internetu podstatne rýchlejšie ako inými spôsobmi,
- útoky sú prístupné veľkému množstvu osôb,
- agresor je schopný uskutočniť útok z rôznych miest,
- útoky môžu mať dlhšie trvanie v čase,
- obeť nemusí o napadnutí dlhšiu dobu vedieť,
- obeť nemusí byť schopná identifikovať agresora,
- zverejnené informácie, fotografie, audiozáznamy a videozáznamy môže byť náročné odstrániť z internetu.

2.4 Zodpovednosť školy

1. Škola zodpovedá za žiakov v čase školského vyučovania a školských akcií v súlade so školským zákonom, Dohovorom o právach dieťaťa a podľa IS školy.
2. Za povinnosť uvedenú v predchádzajúcom bode sú zodpovední všetci zamestnanci školy:
 - a) ktorí realizujú vyučovací proces,
 - b) ktorí vykonávajú počas prestávok pedagogický dozor na chodbách,
 - c) ktorí vykonávajú pedagogický dozor počas školských akcií rôzneho druhu (školské výlety, kurzy, exkurzie, kultúrne podujatia, športové podujatia a ďalšie školské akcie),
 - d) ktorí vykonávajú pedagogický dozor počas záujmových útvarov.
3. Šikanovanie, resp. jeho náznaky, nesmie byť zamestnancami školy v žiadnej miere akceptované. Pedagogický zamestnanec musí šikanovanie medzi žiakmi bez meškania riešiť a každej jeho obeť poskytnúť okamžitú pomoc. Je povinný ihneď túto skutočnosť oznámiť triednemu učiteľovi agresora, výchovnému poradcovi/školskému poradcovi a riaditeľovi školy.

2.5 Účastníci prevencie šikanovania

1. V rámci účinnej prevencie šikanovania je dôležité:

- a) zabezpečiť spoluprácu rodičov, žiakov a zamestnancov školy,
 - b) dôsledne vykonávať dozor zo strany pedagogických zamestnancov počas prestávok a v „kritických zónach školy“,
 - c) informovanosť všetkých zainteresovaných (pedagogických zamestnancov, rodičov, žiakov) o postupe pri odhalení agresívneho správania sa žiakov,
 - d) spolupracovať s odborníkmi.
2. Riaditeľ školy dohliada na realizáciu celoškolskej stratégie proti šikanovaniu.
 3. Koordinátor prevencie koordinuje preventívne pôsobenie.
 4. Špeciálny pedagóg a výchovný poradca – pomáha zmierňovať možné príčiny agresie, sprostredkúva kontakty s poradenskými inštitúciami.
 5. Triedny učiteľ – buduje triedny kolektív na báze vzájomnej dôvery medzi ním, žiakmi a rodičmi.
 6. Ostatní pedagogickí zamestnanci – aktívne sa podieľajú na nesúhlasnom postoji voči prejavom šikanovania.
 7. Vychovávateľky ŠKD a vedúci záujmových útvarov – sledujú správanie detí v čase po vyučovaní a spolupracujú s rodičmi.
 8. Žiaci – sledujú správanie v rámci triednych kolektívov a sú oboznámení so spôsobmi boja proti šikanovaniu.
 9. Rodičia – sledujú správanie svojich detí a spolupracujú s učiteľmi.
 10. Všetci zainteresovaní – spolupracujú s poradnými orgánmi – PZ SR, CPP, UP a pod.

2.6 Priestupková a trestnoprávna zodpovednosť

1. Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať skutkovú podstatu priestupkov v zmysle legislatívy, ide predovšetkým o priestupky:
 - a) proti občianskemu spolunažívaniu,
 - b) proti majetku.
2. Zodpovedným za priestupky je ten, kto v čase spáchania priestupku dovŕšil pätnásť rok svojho veku. Ak v čase spáchania priestupku dovŕšil pätnásť rok a neprekročil osemnásť rok svojho veku, zaraďuje sa do kategórie „mladistvých“.
3. Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať aj skutkovú podstatu trestných činov v zmysle zákona. Ide najmä o trestný čin:

- a) ohovárania,
 - b) nebezpečného vyhrážania sa,
 - c) nebezpečného prenasledovania,
 - d) výroby detskej pornografie,
 - e) rozširovania detskej pornografie,
 - f) prechovávaní detskej pornografie a účasť na detskom pornografickom predstavení,
 - g) ublíženia na zdraví,
 - h) obmedzovania osobnej slobody,
 - i) nátlaku
 - j) vydierania,
 - k) lúpeže,
 - l) hrubého nátlaku,
 - m) krádeže,
 - n) poškodzovania cudzej veci,
 - o) neoprávneného užívania cudzej veci,
 - p) porušovania domovej slobody,
 - q) sexuálneho násilia,
 - r) sexuálneho zneužívania.
4. Skutočnosť, že fyzická osoba nie je trestne zodpovedná z dôvodu nízkeho veku nie je prekážkou na podanie žaloby vo veci náhrady škody, ktorú žiak spôsobil na majetku alebo vo veci náhrady ujmy ktorú žiak spôsobil na zdraví. Zákonný zástupca a žiak zodpovedajú a za škodu spoločne a nerozdielne.
 5. Páchatelom trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám. Za spolupáchatelstvo trestného činu sa považuje, ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých osôb.
 6. Trestne zodpovedný je ten, kto v čase spáchania činu dovŕšil štrnásť rok svojho veku.
 7. Žiaci, ktorí v čase spáchania trestného činu dovŕšili štrnásť rok a neprekročili osemnásť rok svojho veku sa podľa trestného zákona zaraďujú do kategórie „mladistvých“.

2.7 Postup v prípade zistenia šikanovania

1. Zamestnanec, ktorý zistí šikanovanie, informuje o tejto skutočnosti triedneho učiteľa agresora a obeť (predtým si zistí meno a priezvisko žiakov a triedu, ktorú navštevujú), výchovného poradcu a člena vedenia školy.
2. Triedni učitelia si na vyšetrenie prizvú daných žiakov a školského/výchovného poradcu, môže byť prizvaný aj iný zamestnanec školy. O danom vyšetrení spíšu zápis, pričom tento odovzdajú v jednom vyhotovení:
 - a) zákonnému zástupcovi obeť a agresora;
 - b) výchovnému poradcovi;
 - c) jeden exemplár vložia do osobného spisu žiaka.
3. V zápise popíšu skutočnosť, vyjadrenia agresora a obeť a navrhnu opatrenia na riešenie.
4. Triedni učitelia agresora a obeť si v spolupráci s výchovným poradcom pozvú na pohovor rodičov, resp. zákonných zástupcov týchto žiakov. Aj o tomto stretnutí spíšu zápis (pri zachovaní dôvernosti). K pohovoru môžu prizvať aj člena vedenia školy.
5. Po písomnom uzavretí celého prípadu, zvážení návrhov na opatrenia, vyjadrení agresora a obeť, rodičov, resp. zákonných zástupcov týchto žiakov riaditeľ školy rozhodne o ďalšom postupe.
6. V prípade, že tento negatívny jav zistí žiak školy, je povinný okamžite o tejto skutočnosti informovať svojho triedneho učiteľa, výchovného poradcu alebo koordinátora prevencie, prípadne riaditeľa školy.

2.8 Metódy riešenia šikanovania

1. Pre vyšetrenie šikanovania žiakov v našej škole sa používajú tieto metódy:
 - a) zaistenie pomoci a ochrany obetiam,
 - b) rozhovor so žiakmi, ktorí na šikanovanie upozornili, rozhovor s obeťou a agresormi,
 - c) nájdenie vhodných svedkov, individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami – nikdy nekonfrontovať obeť a agresora,
 - d) uchovávanie dôkazov pri podozrení na kyberšikanovanie v spolupráci s koordinátorom informatizácie alebo externým expertom,
 - e) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov žiakov,

- f) kontaktovanie špecializovaných inštitúcií (CPP, diagnostické centrum atď.). Kontakt zabezpečuje výchovný poradca.
- g) využitie anonymnej dotazníkovej metódy.
- 2. Pri výskyte skupinového násillia voči obeti sa použije tento postup:
 - a) okamžitá pomoc obeti,
 - b) dohoda riaditeľa školy s výchovným poradcom, triednymi učiteľmi a s ostatnými pedagogickými zamestnancami školy na postupe vyšetrovania,
 - c) vlastné vyšetrenie,
 - d) zabránenie moźnej krivej výpovede agresorov, ich izolácia bez moźnosti dohodnúť sa na spoločnej výpovedi,
 - e) pokračujúca pomoc a podpora obeti,
 - f) nahlásenie prípadu polícii – rozhodne riaditeľ školy,
 - g) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov žiakov – zabezpečia triedni učitelia,
 - h) kontaktovanie špecializovaných inštitúcií.

2.9 Opatrenia na riešenie situácie

V prípade, že sa vyskytne prípad šikanovania, sa používajú tieto opatrenia:

Opatrenie pre obeť:

- a) odporučiť rodičom žiakov vyhľadať odbornú starostlivosť (hlavne CPP),
- b) zorganizovať skupinový intervenčný program v spolupráci s odborným poradenským zariadením,
- c) informovať a sprostredkovať poradenstvo pre rodičov žiakov.

Opatrenie voči agresorov:

- a) odporučiť rodičom agresorov vyhľadať odbornú pomoc,
- b) výchovné opatrenia – pokarhanie triednym učiteľom, pokarhanie riaditeľkou školy,
- c) znížiť známku zo správania.

Opatrenia v mimoriadnych prípadoch:

- a) odporučiť rodičom umiestniť žiaka na dobrovoľný diagnostický pobyt do liečebno – výchovného sanatória,
- b) oznámiť príslušnému Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny – sociálno-právna ochrana detí za účelom využitia nutných výchovných opatrení v prospech maloletého v zmysle

legislatívy,

- c) oznámiť príslušnému útvaru Policajného zboru SR, ak došlo k závažnejšiemu prípadu šikanovania, pri ktorom je podozrenie, že bol spáchaný trestný čin alebo čin inak trestný (u maloletých).

2.10 Spolupráca školy s rodičmi žiakov a ďalšími inštitúciami

1. Pri podozrení na šikanovanie žiaka sú koordinátor prevencie drogových závislostí a sociálno-patologických javov, výchovný poradca, ale hlavne triedni učitelia povinní upozorniť rodičov žiakov:

- a) aby si všímali možné príznaky šikanovania a
- b) súčasne im ponúknuť pomoc.

Táto povinnosť platí tak pre rodinu obete ako aj pre rodinu agresora.

2. Pri pohovore s rodičmi sú učitelia povinní dbať na taktný prístup a najmä zachovanie dôvernosti informácií.
3. Spoluprácu pri danej problematike so špecializovanými inštitúciami za školu zabezpečuje výchovný poradca a koordinátor prevencie drogových závislostí a sociálno-patologických javov.

Článok 3

Postup riešenia problematiky šírenia drog v školskom prostredí

3.1 Preventívne opatrenia

1. Za drogy v školskom prostredí sa považujú nielen drogy nelegálne, ale aj tzv. legálne drogy, ako je alkohol a cigarety alebo iné nikotínové výrobky (žuvací tabak, el.cigarety apod.).
2. V priestoroch a areálu školy a školských zariadení a na školských akciách (aj mimo areálu školy) sa zakazuje fajčiť žiakom školy a prechovávať tabakové a nikotínové výrobky bez ohľadu na vek a súhlas rodičov.
3. Riaditeľka školy poveruje koordinátora protidrogovej prevencie, ktorí plní úlohy školského poradenstva v otázkach prevencie:
 - a) spolupracuje s riaditeľkou školy, triednymi učiteľmi a ostatnými pedagógmi.

- b) koordinuje a metodicky usmerňuje preventívnu protidrogovú výchovnú a informačnú činnosť pedagogických pracovníkov.
- c) iniciuje preventívne aktivity a organizovať preventívne programy za prítomnosti odborníkov na problematiku prevencie.
- d) poskytuje preventívno-výchovné konzultácie žiakom a ich rodinným zástupcom.
- e) monitoruje aktuálny stav zneužívania návykových látok a priebežne informuje aj rodičov o preventívnych aktivitách školy.
- f) informuje rodičov o možnostiach spolupráce s odbornými poradenskými a preventívnymi zariadeniami v prípade pomoci ohrozeným deťom.

4. Pedagogickí pracovníci:

- monitorujú fyzické a psychické zmeny v správaní žiakov a sledujú: problémy so sebaovládaním, zanedbávanie záujmov, zhoršenie zdravotného stavu, prístup k učeniu, spolužiakom, učiteľom, výchovno-vyučovacie výsledky, dochádzku;
- oboznamujú žiakov, čo je drogová závislosť, o jej škodlivosti, ako jej predchádzať, komu hlásiť výskyt návykovej látky;
- udržiavajú protidrogovú klímu v škole (sám byť príkladom);
- implementujú do práce triednických hodín interaktívne programy v rozsahu min. 7 hodín v školskom roku (15 hodín na dva roky);
- zapájajú žiakov do školských i mimoškolských aktivít, do vedomostných, športových a iných súťaží;
- prispievajú k tvorbe a výchove osobnosti dospelajúceho človeka aj poukázaním na dobré stránky jeho charakteru;
- vedú žiakov k prosociálnosti a empatii, rozvíjať úctu človeka k človeku, pomoc v núdzi;
- učia žiakov povedať „nie“ negatívnym vplyvom okolia – násiliu, šikanovaniu, týraniu, drogám ...;
- podporujú záujmovú činnosť a zručnosť žiakov;
- oboznamujú rodičov s postupom školy pri výskyte fajčenia, alkoholu a nelegálnych drog;

- majú oznamovaciu povinnosť v prípade zistenia alebo podozrenia prechovávaní alebo konzumácie návykovej látky, zistenú skutočnosť hlásiť riaditeľovi školy.
5. Podľa usmernenia školského/ výchovného poradcu:
- a) je so žiakmi realizovaný rozhovor, o ktorom je vyhotovený záznam;
 - b) upovedomiť rodičov o prechovávaní alebo konzumácii návykovej látky;
 - c) nadviazať kontakt s odborným poradensko-psychologickým pracoviskom.
6. Pri podozrení na konzumáciu návykovej látky kontaktujeme rodičov a v spolupráci s nimi aj lekára, ktorý odoberie moč na toxikologické vyšetrenie a ďalej postupovať podľa sankcií zakotvených v školskom poriadku.

Článok 4

Všeobecné a záverečné ustanovenia

1. Táto smernica je v súlade s pravidlami správania a konania žiakov vrátane sankcií za ich porušenie zapracovanými v školskom poriadku školy.
2. Výchovný poradca ako aj koordinátor prevencie drogových závislostí a sociálno-patologických javov zapracujú ustanovenia tejto smernice do svojich plánov práce.
3. S touto smernicou sú povinní oboznámiť žiakov školy všetci triedni učitelia a túto skutočnosť zapísať do preberaného učiva v časti „triednická hodina“.
4. S touto smernicou boli oboznámení všetci pedagogickí zamestnanci školy na zasadnutí pedagogickej rady, čo potvrdili svojím podpisom na prezenčnej listine.
5. Vedenie školy umožní vzdelávanie v oblasti prevencie šikanovania najmä triednych učiteľov, koordinátorov prevencie drogových závislostí a sociálno-patologických javov a výchovného poradcu.